

KAATUNETTEN MUISTOPÄIVÄ 15.5.2022

Tampereen Kalevankankaan sankarihautausmaalla

Arvoisat Kaatuneitten Omaiset, Veteraanit, Hyvä Yleisö

Olemme kokoontuneet tänään toukokuun kolmantena sunnuntaina tänne Kalevankankaan hautausmaalle kunnioittamaan ja muistamaan sankarivainajia, jotka ovat menettäneet henkensä taistellessaan rakkaan isänmaansa puolesta. Sodassa kuolleita on muistettu näin vuodesta 1940 lähtien, jolloin sotamarsalkka Carl Gustaf Mannerheim sen oli säätänyt.

Sotavuosina 1939-45 kaatuneita oli noin 92000. Venäjän tuhoisa hyökkäys Ukrainaan on palauttanut varmaan monen mieleen nämä Suomen kansan kokemat sotavuodet. Saamme rukoilla, että tämä raaka sota saataisiin loppumaan ja vältettäisiin sen laajeneminen Suomeen ja muuhun Eurooppaan.

Suomen sotien jälkeen jäi sotalleskiä noin 30000. Elossa heistä on enää noin 100. Sotaorpoja oli noin 53000. Heistä elää vielä noin 30000. Sotien aikana sotallesket olivat perustaneet omia yhdistyksiään. Sodan päätyttyä vuonna 1945 perustettiin Sotalleskien Huolto, joka yhdistyi vuonna 1946 kahden muun yhdistyksen kanssa nimellä Sotalleskien ja Kaatuneitten Omaisten Huolto. Nykyinen nimi Kaatuneitten Omaisten Liitto otettiin käyttöön vuonna 1958.

Myöhemmin myös sotaorvot alkoivat perustaa omia yhdistyksiä. Ensimmäinen oli vuonna 1999 Lahden Seudun Sotaorvot ry. Sotaorpo yhdistykset ovat sittemmin yhdistyneet Kaatuneitten Omaisten Liittoon.

Sodassa puolisonsa menettäneiden sotalleskien ja isättömiksi jääneitten sotaorpojen toimeentulo oli monesti hyvin vaikeaa. Sotalleskien eläkkeellä ei yleensä tullut toimeen. Valtiovallan järjestämä huoltotyö riippui paljon omasta aktiivisuudesta. Yleisesti ei ymmärretty sodan aiheuttamia ongelmia. Naapuriapu oli usein merkittävä tuki. Sotaorpojen koulutustautumista ammattiin ei riittävästi avustettu..

Omassa elämässäni en joutunut itse kokemaan sodan jalkoihin jäämistä, kun synnyin Jatkosodan alkuvaiheessa. Kotini sijaitsi Satakunnassa kaukana sotarintamalta. Sotajasta ei kodissani juuri puhuttu. En edes tiedostanut olevani sotaorpo.

Isäni oli nuoruudestaan lähtien hyvin isänmaallinen ja liittyi jo nuorena Suojeluskuntaan. Kutsunnoissa hänellä todettiin kuulovika molemmissa korvissa. Maatalousopinnot siirsivät hänen asevelvollisuutensa suorittamista vuoteen 1940 saakka. Kesällä 1941 toteutetussa liikekannallepanossa hänet vapautettiin sotapalveluksesta, koska hän toimi kotirintamalla aluevalvojana. Isäni halusi kuitenkin lähteä puolustamaan isänmaataan ja lähti vapaaehtoisena rintamalle.

Äitini sai isältäni yhden kortin, joka oli lähetetty 21.7.1941 Viipurista. Isäni kertoi olevansa viimeisessä pysähtymispaikassa ennen tulilinjoja ja yrittävänsä päästä pomarkkulaisten porukkaan. Lähtö linjalle voi tapahtua milloin hyvänsä, joten kirjoittaminen tänne voi toistaiseksi olla turhaa. Isäni lupasi ilmoittaa myöhemmin osoitteensa. Uutta kirjepostia isältäni ei koskaan äidilleni tullut. Sen sijaan äitini sai kotipitäjän papilta suruviestin isäni kaatumisesta.

Isäni kaatui Oinaanvaaran taistelussa Lumivaarassa Jatkosodan alussa elokuussa 1941. Äitini odotti minua, synnyin kaksi kuukautta isäni kaatumisen jälkeen. Minua ennen perheeseemme oli Talvisodan alkupäivinä syntynyt veli. Kotinamme oli maatila Satakunnassa. Sen hoitamisesta vastasi isäni kuoleman jälkeen lähinnä äitini vanhemmat. Apua saatiin myös Karjalan Kannakselta sotaa paenneilta evakoilta, jotka oli majoitettu kotiimme.

Muutama vuosi isäni kaatumisen jälkeen äitini avioitui uudelleen, jolloin sodasta palannut isäpuoleni tuli avuksi tilan hoitoon. Myöhemmin sain vuosien varrella viisi sisarusta. Vilskettä riitti kodissamme, kun meillä toimi usean vuoden ajan paikkakunnan supistettu kansakoulu. Tilalla riitti töitä jokaiselle meistä lapsista. Äiti oli meille kahdelle sotaorvolle erittäin tärkeä, vaikka häneltä emme juuri saaneet tietoa isästämme. Onneksi meillä oli rakas pappa, josta tuli meille isän korvike.

Kansakoulusta jatkoin oppikouluun Poriin, jonne oli matkaa yli 20 km. Kotikylästäni tuohon aikaan vain harva lähti jatkamaan opintoja. Muistan päässeeni oppikoulussa vapaaoppilaspaikalle, koska olin sotaorpo. En sitä silloin aluksi oikein ymmärtänyt, kun sotaorvoista eikä soteleskistä juuri puhuttu. Sotaorpoisuus jäi minulta käsittelemättä lapsuudessani ja nuoruudessani. Avioiduttuani olisin halunnut, että omassa perheessäni minulla olisi ollut mielikuva isästani ollakseni mallina omille lapsilleni. Yritin muodostaa käsitystä isästani hajanaisten tietojen perusteella. Sotaarkistossa käynti valaisi monia asioita isäni elämän vaiheista.

Eläkevuosinani sain tietää, että Tampereelle oli perustettu Tampereen Seudun Kaatuneitten Omaisten yhdistys vuonna 2001. Hakeuduin mukaan sen toimintaan. Sen tapaamisissa olen voinut muiden sotaorpojen kanssa käsitellä kokemuksiamme sotaorpoudesta ja vahvistaa yhteenkuuluvuutta. Kokoontumisemme ovat lähentäneet vuosi vuodelta vähenevää sotaorpojen joukkoa.

Lempäälässä syntynyt runoilijakirkkoherra, kansanedustaja Väinö Havas kaatui Jatkosodassa elokuussa 1941 Suojärven taistelussa. Hän kirjoitti ennen Talvisotaan lähtemistään runon ”Testamentti pojalleni”.

Tänä aamuna, poikani, lähden kohti tuskien rintamaa. Sinun, äitis ja veljies tähden minut kutsuvi isänmaa.

Isänmaallinen, kontua vailla olen ollut ja köyhä mies. Sydän-Suomen karuilla mailla oli suitseva kotilies.

Perinnöksesi, poikani, annan tyhjät taskut ja isänmaan, kalasaunani välkkyvän rannan, pyhän uskoni Jumalaan.

Minut kerran kun kantavat luokses, risti sormes ja ole mies! Kävi, poikani, näin sinun vuokses, minä viitoitin miehen ties.

Jumala siunatkoon rakasta isänmaatamme!

Eero Alital

